

VALAGITATION

NÅGRA REFLEXIONER AV EN OUTSIDER.

Av redaktören ESKIL SUNDSTRÖM, Stockholm

DEN socialdemokratiska valsegern förtjänar icke minst att begrundas från partipolitiska propagandasynpunkter. Vi befinna oss i våra dagar förmodligen mera fjärran från förnuftet som vägledare på tillvarons väg än någonsin i tidernas historia. Barnum har erövat eller är på god väg att erövra både religion och politik. Människornas sinnen trötthamras med pressens, radions och filmens redskap, tills till och med tänkande hjärnor upphöra att normalt fungera.

Var och en som ägnat minsta personliga möda åt att söka tränga in i det politiska skeendet vet, att vi i Sverige nått till en ytterst kritisk punkt i fråga om vår samhällsutveckling. En djupgående förskjutning i socialistisk riktning har pågått och pågår oförtövat men under ett så utomordentligt skickligt anbragt camouflage, att det stora flertalet individer, som icke dagligdags syssla med politiska problem, bevisligen förgäta faktum, även om de fått det övertygande framlagt för sig. De må vara förlåtna. Även högtärade ledarskrivare i högerpressen glömma, när det så passar, att vårt samhälle i närvarande stund, genom beskattning och på andra vägar, undergår en i själva verket mycket snabb metamorfos till socialism. Det socialdemokratiska partiet har, heter det exempelvis i ett konservativt organ efter valet, lagt sig till med så många av de borgerliga partiernas programpunkter, icke minst högerns, att det i närvarande stund är mycket svårt att bestämma, i vad mån socialdemokraterna äro ett borgerligt eller antiborgerligt parti. Ledarförfattaren fastslår, att den svenska socialdemokratien icke genom detta val erhållit något mandat att i stor stil bedriva socialisering. Han har naturligtvis rätt såtillvida att de massor av småfolk och unga väljare, som stött regeringspartiet, ingalunda torde ha varit benägna att välja socialistiskt, om de ställts inför ett klart val. De se blott camouflaget. De se blott »Per Albin», den gemytliga sagofarbrorn med sin folkhemsmyt.

Men de ha alldeles icke klart för sig, att regeringen går fram på två linjer, dels camouflagets, dels realismens.

Vi ha att utgå från att en tillspetsad motsättning mellan två fundamentalt oförenliga samhällsåskådningar de facto förefinnes och att vi stå så gott som omedelbart inför ett låt vara än så länge förtäckt förverkligande av långt gående socialistiska syften, men att en överväldigande majoritet av medborgare icke fått ögonen öppna för vad som försiggår eller förestår.

Ty bland de blundande få härvidlag inräknas de många borgerliga röstkolkare, som trots att de måste ha vetat, att valet gällde socialdemokratiens förvandling till majoritetsparti, alltså en högst avgörande fråga, stannade hemma på valdagen. Det kuriösa är, att den till synes mycket energiska propagandan icke förmått att väcka de slumrande. Det nyss förlupna valet har ägt rum i en atmosfär av tanklöshet och slöhet. Dessa ord äro berättigade, om man betänker, vad som står på dagordningen. När det engelska högerpartiet i december 1923 förlorade sin majoritetsställning, skedde det på en för allom och envar klar och öppen politisk stridsfråga, protektionismen, rörande vilken man då på förhand visste, att folkets inställning var högeligen oviss. Vid det nu avgjorda svenska valet har ingen sådan klar och specifik politisk stridsfråga framträtt. Den politiska stämningen har väl av agitationen upphettats några grader, men inga konkret påtagliga för och emot ha väckts. Det kan svårligen bestridas, att den socialdemokratiska valsegern därigenom får en än mer betänklig innebörd. Det socialdemokratiska partiet har vunnit ett ospecificerat förtroendevotum. Det svenska folket har tydligen i stora drag funnit sig väl tillrätta med den folkhemsidyll, som den socialdemokratiska regeringen berömmar sig av att ha frambragt. Man har skenbarligen trots allt invaggat sig i föreställningen att en eventuellt stärkt fullmakt för regeringen icke skulle betyda någon skärpning av regeringspolitiken.

Särskilt har högerpartiets propaganda avslöjat ineffektivitet. I sak har högerpartiet haft en stark argumentering. Den har blivit med skicklighet och brio framförd av många talare och journalister. Men den har påtagligen icke tagit skruv. Vad är det som brustit?

När jag här vill framföra blott ett par synpunkter, anlägger jag inga partibrillor, och jag inskränker mig i huvudsak till valagitationen i Stockholm.

Högerpartiet hade i Stockholm vid valet blott ett enda dagligt tidningsorgan. Det når i ringa utsträckning ut i kretsar, som icke äro på förhand högerpartibetonade. Nedgången i högerpartiets väljarsiffror visar tydligt, att de på förhand högerbetonade ingalunda äro på förhand givna högerröstare, och följaktligen måste en slagfärdig och viljekraftig konservativ press tillmätas en första rangens betydelse i den politiska propagandans tjänst, detta alldeles fränsett det många gånger omvittnade förhållandet att tidningars politiska makt över läsarna icke står i någon direkt proportion till deras spridning.

Fem tidningar i Stockholm, däribland tre av landets mest spridda, gingo mer eller mindre snällt folkpartiets ärenden. Socialdemokratien har en enda tidning. Denna tidning är i högre grad än medtävlarna oförfärat och ohöljt politisk. Den är på samma gång allt annat än ett beskedligt partiorgan. Den angriper icke sin partiledning. Men den är trots partiets regeringsställning oförblommerat och aggressivt partisk särskilt beträffande utrikespolitiken utan att regeringens främsta män synas ha något att invända däremot. Ha de något att säga om den bjudande plikten till självbehärskning och återhållsamhet på det utrikespolitiska området, göras tillrättavisningarna mera allmänt och utan särskild adress.

I detta sammanhang äga det socialdemokratiska regeringsorganets metoder främst intresse som vittnesbörd om den socialdemokratiska ledningens tolerans mot sina publicister. Man begär icke dogmatisk underkastelse. Man sätter framför allt pris på deras politisk-agitatoriska slagkraft. Prenumerationshänsyn bekymrar man sig föga om. Tidningen är genompyrd av politik.

Så länge valpropagandan pågick, var tidningens chefredaktör också i toppform. Man må tycka vad man vill om hans publicistiska utnyttjande av episoden Wallenberg, så mycket är säkert, att han röjde en lysande psykologisk och agitatorisk blick, då han satte denna episod i sin propagandas centrum. Hr Z. Höglund vore väl meriterad för en professur i politisk propaganda, om en sådan lärostol finnes.

För egen del hyser jag den uppfattningen, att få enskilda svenska män gjort mer för den samhällsekonomiska upplysningen än hr Marcus Wallenberg. Sunt Förnuft kom till i det psykologiska ögonblicket och har, såvitt jag förstår, väl hävdadt sitt anseende som forum för saklig debatt i samhällsekonomiska frågor.

Dess verksamhet har lagts på lång sikt. Tidskriften är icke ett partipolitiskt agitationsorgan. Man får en måttstock på den reella betydelsen av dess insatser i den vitriolblå ilska, som det socialdemokratiska huvudorganet under valmånaden öste över Sunt Förnuft.

Varför? Tidskriften angreps i ord av den mest lössläppta hätskhet framför allt för sitt eviga »gnat» mot socialiseringen, »detta gamla skräckkammerdepositum», som trots alla vaga regeringspolitiska utfästelser förblir den röda tråden i partiets politik. För socialdemokratin är det för närvarande av största vikt, att socialiseringen behandlas som ett gammalt skräckkammerdepositum. Hjälper ingenting annat, söker man tysta ned dem, som drista sig tala om denna för vårt folks och lands framtid centrala angelägenhet, med grova ord om käringgnat. Och man lyckas.

Det våldsamma skränet, hotelserna, hänet från motsidan tyckas verka förlamande snarare än eggande på det kritiska initiativet. Man kan icke undgå att minnas de hårda dusterna på Staaffs och Lindmans glanstid. Denna nya måttfullhet, för att icke säga undfallenhet, som från riksdagen tränger ut i »folkhemmet», bottenar i en uppenbar, kanske berättigad, misstro till den stora allmänhetens förmåga av respons. Men kan det finnas någon fråga i vårt politiska liv av idag, som förtjänar att mera envist och djupgående belysas? Massor av självständiga företagare se sin ställning för varje dag som går alltmera hotad eller undergrävd av socialiseringens och monopolismens under omsorgsfull betäckning opererande krafter. Låt oss blott tänka på den pågående kollektiviseringen av restaurangskräet. Ungdomen ställes på det ena praktiska verksamhetsområdet efter det andra inför utsikter som alltmer spärra möjligheterna till självständiga skapande insatser. Är detta icke sant? Om det är sant, måste upplysningens och propagandans strålkastare riktas mot alla gömslen, där socialiseringssträvorna söka dölja sina förehavanden, vilka verop deras företrädare i pressen än uppge. De borgerliga partiernas talesmän måste här gå till det yttersta i legitim aggressivitet. Och de böra ej härvid vara skygga för att bedriva propaganda i den målmedvetna, hänsynslöst envetna stil, som utmärker den socialdemokratiska agitationen, även med risk att trötta sin publik.

Det går långt, när chefredaktören Z. Höglund av hr Wallenberg blankt begär Sunt Förnufts nedläggande. Organet är den store

marxisten så osympatiskt, att han under våldsam krigsdans mot dess grundläggare helt enkelt med ett penndrag vill utplåna det. Denna det fria ordets riddare trivs icke med att höra mer om socialiseringens på alla håll, där den prövats, dokumenterade oduglighet som välståndsmotor.

På grund av många exempel, som jag erfarit i min egen omgivning, tror jag emellertid, att hr Wallenberg gjorde de borgerliga partierna en otjänst utan like, då han dramatiskt sporde bondepartiets ledare, om det var han som åsyftades med programpunkten om storfinansens.

Jag betraktar här vad som förevarit uteslutande från propagandasynpunkt. Programpunkten i fråga må aldrig så mycket vara ett uttryck för meningslös demagogi, kvar står, att få personer på grund av sin verksamhet äro mindre ägnade som premiäraktörer i det politiska spelet än renodlade finansmän. Vår nationella högfärd gör självklart, att vi lite till mans äro sturska över dem som på det finansiella området lyckats bli internationellt erkända. Till och med regeringsorganets chefredaktör bekände sin respekt för sin antagonist, eller rättare sagt den, som han knepigt förvandlat till sin antagonist. Men det ligger likafullt i sakens natur, att stora finansmän, som icke sällan gå hårt fram, av motiv som de finna välgrundade men som för andra ganska ofta framstå i en helt annan dager, sällan bli populära.

Hr Höglund kunde ogenerat öppna alla den gamla socialdemokratiska propagandans slussar. Frågor om den rätta avvägningen av socialvården äro icke alltid så roliga att läsa om. Däremot är det alltid roligt och romantiskt att få skåda finansens hemlighetsfulla vidunderlighet i grell belysning. Det personliga är det högsta i historien. Det personliga är förvisso också det högsta i valpolitisk propaganda. Hr Wallenberg blev spöket. Han framställdes som den mest skrämmande inkarnationen av den mystiska makt bakom kulisserna, som folkets korade socialdemokratiska ledare i sällskap med bondeförbundarna så länge kämpat en heroisk men fåfång kamp emot. I våra dagar skall man ingalunda inbilla sig, att en attack mot en stor finansman, som ehuru samhällspolitiskt aktiv dock som personlighet mestadels hållit sig i bakgrunden, blott rycker med de fåkunniga.

Politisk agitation spelar, och måste spela, på känsloträngar. Den socialdemokratiska agitationen gjorde här ett jättekap. Den angripnes uppenbara vilja att utan större dunder efteråt draga

sig ur skottlinjen gjorde saken föga bättre. Ty har man dragit publikens blickar på sig, bör man också läsa sin strof, om man har någon. Det var från borgerlig valagitatorisk synpunkt allt annat än önskligt, att den store finansmannen blev valets centralfigur. Bättre fly än illa fäkta, heter det. I det här fallet kunde skadan icke ha blivit värre, snarare väsentligt förminskats, om hr Wallenberg accepterat utmaningen och givit de socialdemokratiska läsarna besked om innebörden av ett angrepp, som han själv måste ha betraktat som ihåligt och ogrundat, i stället för att servera blott ett blekt jäså.

Socialdemokraterna ha val efter val så långt vi kunna minnas tillbaka skurit pipor i vassen på grund av sin obestriddliga överlägsenhet som politiska agitatorer. De lägga icke fingrarna emellan. De slå hårt. De frukta icke för att trötta sin publik genom upprepning. De förstå att intressera allmänheten för vad de vilja tala om. Sanningen torde vara, att i politisk agitation ingenting tröttar så mycket som tafatthet och viljeslapphet. Vare det mig fjärran att påstå, att den borgerliga kampanjen genomgående skulle ha präglats av sådan svaghet. Det passar icke svenskt kynne av idag att taga till stora huggvärjan. Än mindre synes ironiens vapen passa oss. Vi äro även i jämförelse med de behärskade engelsmännen ytterst saktmodiga både i ord och åthävor, när det gäller politik.

Olyckligtvis har detta mod icke genomträngt alla partier. Majoritetspartiets silkesvantar skyla nödtorftigt mycket grova nävar. Kampen är för ojämn. Kan ett mera dråpligt bevis på den socialdemokratiska agitationens förslagenhet och tilltagsenhet tänkas än det i årtal pågående misstänkliggörandet av högerpartiet för nazistiska sympatier? Det socialdemokratiska partiet bäres av i stort samma ideologi, fränsett rasläran, som nazismen. Den socialdemokratiska regeringens inrikespolitik motsvarar i väsentliga stycken inrikespolitiken i Berlin. Men detta parti får i godan ro sätta sig i anfallsställning mot det konservativa partiet såsom åtminstone tidvis skäligen misstänkt för att vara befläkat av nazism och anti-parlamentarism. Jag vill ej påyrka en förbittring av de partipolitiska kampmetoderna. Men de behöva på borgerlig sida skärpas och intensifieras. Det bör icke tillåtas ett parti i maktställning att diktera debattämnen. Det finns ett ämne, och det är det centrala i vårt svenska problemkomplex, socialiseringen, som till varje pris måste tvingas

fram i förgrunden, just det ämne, som de socialdemokratiska koryféerna helst vilja undvika.

I England, den partipolitiska agitationens moderna pionärländ, ha vi därvid både ett och annat att lära oss. Enligt offentlig uppgift skulle den annonspropaganda, som under valmånaden introducerades av en anonym institution kallad »Föreningen för ekonomisk upplysning till främjande av allmänt välstånd», ha tillkommit efter engelskt mönster. Man behöver icke ha mycken kännedom om engelskt politiskt liv för att stå frågande inför denna uppgift. Det finns i England åtskilliga förebildliga organisationer för spridande av ekonomisk upplysning till främjande av allmänt välstånd. Men när ha dylika organisationer fallit på den absurda idén att servera denna sorts upplysning i affärsannonsens stereotypa läglar? Vårt svenska folk torde vara alldeles särskilt oemottagligt för ekonomisk visdom förmedlad i dylik tablettform. Annonserna ha stått i socialdemokratiska och socialistiska organ. Man beundrar icke modet hos de socialistiska och socialdemokratiska redaktörerna, som vågat trycka dessa från ledarsidans patos och argument helt avvikande illustrerade kungörelser. Ty risken har helt visst varit ingen, det oväntade tillskottet till valfonderna däremot här och var icke ovälkommet. De ha också stått återgivna i borgerliga blad, till omväxling med de rätt likartat uppställda annonserna för välbemedlade varuhus. Om man vill anföra belägg för borgerlig valpolitisk propagandas tafatthet, kan man näppeligen hitta något mera slående.

Svensken vill ha sin hemtrevnad fredad. Han vill helst undvika att tänka på ting, som äro ägnade att rubba jämvikten efter midagen. Tråkigt nog är emellertid en ökad aktivisering av det borgerliga politiska medvetandet i allra högsta grad av nöden. Valtidningen med skämttidningsanekdoter är beklagligtvis fullkomligt otidsenlig. Denna aktivisering kan endast åstadkommas, om det svenska folket med tjänliga medel rycks upp ur sin bekvämlighet och tankelöjhet. Det är redan kanske litet väl sent. Ty likriktningen står på tröskeln.